N°. 27. Donderdag 4 Juli 1913. 13de Jaargang.

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per vakje	f 2.—

Bij contract reductie.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, of zij die VERHUIZEN worden verzocht hiervan bericht te zenden aan den Administrateur, Verhulststraat 51, Den Haag.

Verzoek der Redactie.

Wie van de lezers zou de Redactie-Commissie kunnen helpen aan de volgende nummers van *Het Koloniaal Weekblad?*

4e jaargang	no. 46	8e jaargang	nos. 43, 46, 52
6e „	nos. 6, 14	9e „	„ 12, 16, 41
7e „	no. 39	12e „	no. 8

Die zullen met hartelijken dank ontvangen worden, 7 *Heerengracht*, den Haag. *Red.-Com.*

Het Kartinifonds.

Vrijdag 27 Juni werd in een talrijk bezochte vergadering in het gebouw Diligentia te dezer stede, onder presidium van mevrouw de baronesse Van Hogendorp—'s Jacob, besloten tot de oprichting van de vereeniging „KARTINI-FONDS", ten doel hebbende: de bevordering van het tot stand komen en in stand houden van een of meer scholen in Ned.-Indië, ten behoeve van meisjes, behoorende tot de Inlandsche bevolking, zonder onderscheid van godsdienstige gezindheid.

Mr. Van Deventer, die, op verzoek van de presidente, de leiding op zich nam, zette in een openingsrede de geschiedenis van de wording van het fonds uiteen, en wees op de groote beteekenis van het feit van den dag. Statuten en huishoudelijk reglement werden vastgesteld. Het bestuur, in de eerste plaats bestaande uit de stichters van het fonds, werd gekozen, benevens een zeer uitgebreide propaganda-commissie, die door het geheele land werkzaam zal zijn. Het Kartini-fonds zal in de eerste plaats de te Semarang gevormde Kartini-vereeniging de gelegenheid geven, om 15 Sept. 1913 de eerste school, waaraan de naam van Kartini zal zijn verbonden, in een eigen gebouw te openen *). Uit de rede van den heer Van Deventer teekenen wij aan, dat het fonds begint met een door vrijwillige bijdragen bijeengebracht kapitaal van f 32000, dat reeds is toegezegd aan jaarlijksche contributies een som van f 1500, en dat het werk „Door Duisternis tot Licht", waarmede het echtpaar Abendanon op treffende wijze openbaarheid heeft gegeven aan de schoone gedachten van de jonggestorven regentsdochter en regentsvrouw, Kartini, ter verheffing van de vrouw onder haar volk, en waarvan de zuivere opbrengst voor het nu verkregen doel bestemd was, reeds het buitengewone bedrag van f 2900 heeft opgeleverd.

*) De jongste mail bracht het bericht van de goedkeuring der statuten van de vereeniging „Bataviasche Kartinischool".

De Vereeniging „Oost en West", die in de totstandkoming van het Kartini-fonds de consequentie mag zien van hare beginselen, waarvoor zij nu bijna vijftien jaren geijverd heeft, brengt hulde aan de nagedachtenis van de vrouw, aan wie het fonds zijn naam ontleent, aan den heer en mevrouw Abendanon, die Kartini in haar streven zoo heerlijk gesteund hebben, en de verwezenlijking harer denkbeelden als een erfenis, bij haar overlijden, met opoffering en liefde tot zegen van haar volk hebben aanvaard, en ten slotte aan allen, die tot de stichting hebben bijgedragen en voort willen werken aan het schoone doel. Geen krachtiger middel om den bewoner van ons Indië te toonen, hoe het bij het Nederlandsche volk ernst is, om mede te werken aan de bevordering van de bij hem meer en meer levendig wordende behoefte aan zedelijken en geestelijken vooruitgang!

Volksvoordrachten over Indië van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen.

Gelijk bekend heeft de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen in den afgeloopen winter een proef genomen met het houden van volksvoordrachten met lichtbeelden over Indië. Die proef is zoodanig naar wensch geslaagd, dat het Hoofdbestuur van het Nut besloten heeft, daarmede een volgenden winter voort te gaan. Het wenscht eerstdaags een lijst bekend te maken van sprekers en onderwerpen voor de bedoelde, door departementen van het Nut in den winter van 1913—14 te organiseeren volksvoordrachten.

In verband daarmede is het hoofdbestuur van 't Nut tot ons gekomen met het verzoek om een opgave van bij ons bekende, daarvoor geschikte, met Indië en Indische toestanden bij ervaring vertrouwde personen, die de gave des woords bezitten, en als sprekers in die volksvoordrachten zouden willen optreden.

Het houden van zulke volksvoordrachten valt geheel in de lijn der werkzaamheden van de Vereeniging Oost en West, waarvan een der punten van het programma luidt: het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Oost- en West-Indische bezittingen en koloniën, en met vreugde begroeten wij dus de medewerking, die in deze van een lichaam als het Nut van 't Algemeen te verwachten is. Wij verleenen daaraan gaarne, voor zoover noodig en mogelijk, onzen steun, en roepen derhalve door middel van het Koloniaal Weekblad de belangstellenden op, die zichzelven voor het houden van een voordracht wenschen aan te melden of onze aandacht willen vestigen op hun bekende personen, die daartoe genegen zijn. Het verdient aanbeveling tevens te vermelden het onderwerp of de onderwerpen, welke zij zouden wenschen te behandelen, c.q. hunne bijzondere wenschen wat betreft de streek des lands, de afstand der plaatsen van hun woonplaats enz.

De bedoeling is, dat de spreker een honorarium van f 25 ontvangt van het departement, dat hem uitnoodigt en voor welker rekening hij optreedt, dat hij de sciopticon-platen zelf meebrenge, maar dat het departement zorgt voor een goed sciopticon met deskundige bediening. Het Hoofdbestuur van 't Nut erkent, dat een honorarium van f 25 per voordracht niet veel is, maar het vertrouwt, dat de Indische specialiteiten gaarne zullen medewerken tot het gestelde doel, ook al wordt met dat honorarium weinig meer bereikt dan dat de reis- en verblijfkosten van de sprekers worden bestreden.

Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door den secretaris van het Hoofdbestuur der Vereeniging Oost en West, den heer J. G. W. van Driel Krol te zijnen kantore, Heulstraat no. 17, te 's-Gravenhage.

Het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging „Oost en West".

Uit de O.-I. Mail.

Cholera en Pokken. De cholera breidde zich begin Juni j.l. ernstig uit in het Toeloengagoensche. Nieuwe gevallen kwamen voor in de onderdistricten Tjampoerdarat, Pakel en Kalidawir. De ziekte heeft zich ook vertoond te Trenggalek.

In die week kwamen in de afdeelingen Malang, Blitar, Bondowoso, Panaroekan en Djember respectievelijk 26, 16, 14, 23, en 33 pokkengevallen voor, waarvan vele met doodelijken afloop.

In Lombok waren de pokken aan het minderen.

De toestand op Timor. Naar de Loc. verneemt, zijn de ongeregeldheden aan de Portugeesche grens waarvoor indertijd o.a. artillerie werd aangevraagd thans geëindigd. De toestand is daar thans vrijwel normaal. Op Adonara echter hadden onze troepen tot heden te weinig succes; er worden thans 90 als maréchaussée bewapende fuseliers heen gezonden, onder commando van een eersten luitenant en men verwacht, dat daardoor het verzet ook hier wel spoedig tot het verleden zal behooren, al is het op het oogenblik nog vrij hevig.

Tegenactie. In het bestuur van de onlangs opgerichte inlandsche vereeniging „Darmo Hatmoko", welke aanvankelijk als een geheime vereeniging gesignaleerd werd, zitten eenige Soloneesche Inlanders, meest prijaji's, en als agent van de vereeniging treedt te Semarang op een Javaan, raden Pramoe, daar ter stede werkzaam op een notariskantoor. Het doel der vereeniging was in de statuten maar vaag omschreven, ontwikkeling en beschaving, verbetering der maatschappelijke ontwikkeling der inlanders door financieelen steun en bevordering van schoolbezoek. Onze indruk van de ontwerp-statuten was, zegt de Loc., dat zij er aannemelijk uitzagen en overigens moest de aannemelijkheid der vereeniging zelve uit haar optreden blijken.

In den laatsten tijd nu is er van dit optreden iets naar buiten bekend geworden. De vereeniging

werft te Semarang bij voorkeur leden uit „S a r e k a t I s l a m”, terwijl de agent te Semarang door middel van circulaires propaganda maakt voor de vereeniging. Eenige dagen geleden hoorde de L o c., dat er in de kampong Kendangan vechtpartijen dreigden tusschen leden van „S a r e k a t I s l a m” en de tot geen der beide partijen behoorende berichtgever verzekerde, dat het leden van de nieuwe vereeniging waren, die de relletjes uitlokten. Bewijs hiervan konden wij nog niet verkrijgen, zegt 't blad.

Nader verkregen inlichtingen over deze nieuwe organisatie geven een weinig belovenden indruk. Twee der bestuursleden staan in het Solo'sche allerminst gunstig bekend in de inlandsche samenleving en een derde bestuurslid blijkt een ontslagen „boepati najoko”, hoofdregent, van den Solo'schen kraton te zijn.

Vermoed wordt, dat „D a r m o H a t m o k o” bedoeld is als een tegen „S a r. I s l a m” gerichte beweging en in dit verband valt het op, dat de vereeniging ook voor anderen dan inlanders openstaat. De relletjes, die dreigden tusschen hare leden en S. I.'ers versterken trouwens dien indruk.

De mogelijkheid dat de nieuwe vereeniging vreemd is aan dergelijke bedoelingen, is natuurlijk niet uitgesloten, maar het is in het belang der openbare orde, dat het bestuur te Semarang zich van den juisten aard der organisatie nauwkeurig rekenschap geve. De L o c. meent te weten, dat de resident van Solo reeds volkomen over „D a r m o H a t m o k o” is ingelicht.

Gewapende politie. Te Banjoewangi worden zestig gewapende politiedienaren gelegerd, die van Soekaboemi derwaarts vertrokken. Vermoedelijk zullen spoedig ook op andere plaatsen in den Oosthoek politiedienaren worden gestationneerd. Deze maatregelen zijn te beschouwen als een gevolg van de jongste reis van majoor Posno naar den Oosthoek. Zoo meldt D e J a v a b o d e.

Een kosthuis voor inlandsche jongelui. Door den patih van Semarang, president van „T j a h j o H a r d j o” wordt bekend gemaakt, dat het kosthuis voor jongelui, die te Semarang een school bezoeken, 1 Juli geopend zal worden, meldt de L o c. De woning, thans nog bewoond door raden Admodirono, gelegen in kampong Karangsari, wordt daarvoor ingericht. Zooals men weet is de vereeniging er toe in staat gesteld door een geldloterij.

De jongelui betalen f 15 per maand kostgeld, krijgen daarvoor verblijf, eten, wasch enzoovoort, ook geneesmiddelen bij ziekte. Wanneer de ziekte erger is, kunnen ze in het stadsverband worden opgenomen. De bestuursleden der vereeniging houden toezicht en zoo is dus een gelegenheid verkregen waarnaar vooral leerlingen van de inlandsche ambachtsschool hadden verlangd.

Verbetering van Inl. Landbouwwerktuigen. J a v a a n schrijft in D e J a v a b o d e o.m.:

Het voornemen der verbetering der inlandsche landbouwwerktuigen, gepaard gaande aan de invoering van het landbouwonderwijs in de desa, getuigt wel van den practischen zin van den tegenwoordigen directeur van landbouw. Wetenschappelijke landbouwopleiding alleen aan inlanders, zonder de tani-kinderen het onderwijs in rationeelen landbouw te geven, is gebleken niet voldoende te zijn, om den eenvoudigen landman mede te doen deelen in de zegeningen der moderne wetenschap op landbouwgebied. En het landbouwonderwijs aan de desakinderen zal van zelf met zich medebrengen den eisch der verbetering in de constructie der bestaande landbouwgereedschappen.

Het zal, wie maar eenigzins bekend is met den inlandschen landbouw, toch niet vreemd zijn, hoe in-treurig het thans met de inlandsche landbouwgereedschappen gesteld is. Weliswaar is Kromo van kindsbeen af met het gebruik dezer werktuigen gewend, daarmede reeds vertrouwd geraakt, doch een verbetering aan deze primitieve instrumenten zal, bij gebleken meerderwaardigheid, zeker bij iden tani ook appreciatie vinden. Het is dan ook zeer juist gezien, om de verbeterde werktuigen, zoo noodig door bemiddeling van de verschillende landbouwkundige ambtenaren, aan daarvoor in aanmerking komende inlanders in gebruik af te staan, ten einde aan dezen het nuttig gebruik daarvoor te doen inzien en ook anderen daarvan te overtuigen. En onder die d a a r v o o r i n a a n m e r k i n g k o m e n d e i n l a n d e r s verstaat schrijver inlanders die eenig landbouwonderricht hebben genoten, en de anderen, die door deze van het nut der verbeterde werktuigen overtuigd zullen worden zijn de verstandige tani's.

Het is een ieder bekend, dat diepe grondbewerking, d. i. volkomen omwerking van den grond, om de onderlagen van den bodem aan den invloed van licht en lucht te onderwerpen, voor een goeden oogst vereischt wordt. En de primitieve landbouwgereedschappen van den tani zijn ten eenenmale ongeschikt om daarmede den aardkorst zelfs tot een redelijke diepte om te woelen. Deze instrumenten zijn te licht en van te onoordeelkundige constructie, dat alleen met bijzondere krachtsinspanning daarmede een eenigszins diepe grondbewerking verkregen kan worden. De te scherpe hoek bij de patjoel bv., die gevormd wordt door het ijzer en de stoel, noodzaakt den patjoelende koeli tot een vermoeiend bukkende houding bij den arbeid, wil hij den bodem tot ¾ voet diepte omwerken. Resultaten als verkregen met de Europeesche gereedschappen zijn voor den Javaanschen landman met zijn krabwerktuigen een onmogelijkheid.

Voorwaar, het behoeft geen voorbarigheid te zijn thans reeds te voorspellen, dat de te nemen maatregel van het landbouwdepartement den tani en den inlandschen landbouw een heil zal blijken te zijn”.

Suriname.

Over den bacovenuitvoer eenig nieuws. D e W e s t van 30 Mei deelt n.l. het volgende mede: „De gouverneur heeft Dinsdagavond (27 Mei) een regeeringstelegram ontvangen met verzoek, om ten behoeve van den heer Ter Laag te seinen, de veertiendaagsche hoeveelheden bacoven, waarvan de levering gegarandeerd kan worden voor prijzen overeenkomstig het voorstel der Suriname-commissie. Het telegram behelst ook de mededeeling, dat de onderhandelingen, welke ook, in Nederland moeten worden gevoerd.

Op dit telegram heeft de gouverneur telegrafisch gevraagd, of Booker Brothers c.s. betrokken zijn in de plannen-Ter Laag, daar de planters in Suriname zich niet vrij achten tegenover die firma, en eerstdaags den vertegenwoordiger dier firma hier verwachten.

Antwoord op dit laatste telegram is nog niet ontvangen (de telegraafkabel is weder defect)”.

In D e W e s t van 6 Juni lezen wij:

„Tot dusverre is weinig bekend geworden van het optreden van den heer ter Laag in het belang der bacovencultuur.

Men weet, dat de heer ter Laag, die voor eigen aangelegenheden naar Europa moest, zijn reis heeft vervroegd en uitgebreid ter wille van de goede zaak.

In zijn mededeelingen is de heer ter Laag tot dusverre uiterst sober geweest. Het eerste bericht, dat de planters rechtstreeks van hem ontvingen, was een telegram, gevolgd door een schrijven d.d. 22 April, luidende:

Hierbij bevestig ik mijn kabelbericht van den 11 dezer, luidende: Planters Suriname, Dispereert niet! dat ik U na afstemming van het voorstel tot oprichting der West-Indische Cultuurbank in de Tweede Kamer toezond om U te doen weten, dat ik den moed nog niet opgeef en steeds nog werkzaam ben om te trachten tot het gewenschte resultaat te komen.

Daar alles nog steeds onzeker is en — indien ik daaraan begon — ik U een boekdeel zou moeten schrijven om U een idee te geven van mijn wedervaren, zult U het mij zeker wel niet ten kwade duiden, dat ik verder blijf zwijgen tot iets definitiefs bereikt is.

Wij zijn in de gelegenheid hieronder nog enkele aanhalingen te doen uit een ander, hier ter stede ontvangen schrijven van den heer ter Laag, d.d. 8 Mei j.l., waarin een en ander wordt medegedeeld omtrent zijn ervaringen in Europa:

„De combinatie te Amsterdam is nog steeds hangende en te Londen vernam ik niet veel anders dan ik reeds wist, namelijk, dat de vraag naar bacoven in Engeland, zoowel als in andere Europeesche landen, zeer groot is en het aanbod overtreft, doch dat op dit oogenblik geschikte vruchtenbooten niet disponibel zijn.

„Heden schreef ik aan de firma Booker Bros te Liverpool met verzoek mij te willen melden, wanneer de Imataka zal aankomen, en zal trachten bij het lossen der vruchten tegenwoordig te zijn.

„Donderdag a.s. (den 13den) verwacht ik reeds in Londen te zijn en zal daar dan gedurende eenige dagen blijven om nog eens goed te onderzoeken of er geen scheepvaartmaatschappij te vinden is, die een redelijke offerte zou willen maken voor het vervoer.

„Daar het voor mij zeer bezwaarlijk wordt nog veel langer uit Suriname afwezig te zijn, zal ik al mijn best doen eene combinatie in het leven te roepen, die zich voor de zaak kan interesseeren, daar anders de zaak in het vergeetboek geraken zal. Het is treurig te beseffen, dat de belangstelling voor Suriname uiterst gering is en zeker is het, dat die bij zakenlieden, van wie eenig initiatief kan uitgaan, zoo goed als geheel ontbreekt.

„De eenige mogelijkheid tot slagen hangt af van voortdurende reclame en het onvermoeid hameren op hetzelfde aanbeeld. Het eventueel voordeel verbonden aan het met zekerheid te verwachten succes in Suriname bij degelijke leiding der zaken.

„Hoewel ik volkomen doordrongen ben van de overtuiging, dat Suriname over enkele jaren in een geheel anderen toestand zal verkeeren en een zakenlichaam — dit vooruitziende — met behulp van flink kapitaal, behoorlijk voordeel zou kunnen trekken van deze omstandigheid, slaag ik er toch slechts gedeeltelijk in daarvan anderen te overtuigen, die mij telkens weder tegenwerpen, dat niets in Suriname op den duur goed bleef gaan.

„Niet zelden heb ik gelegenheid zeer dwaze misvattingen omtrent toestanden in Suriname op te heffen, doch voldoende blijvende belangstelling op te wekken om kapitaal voor den landbouw in Suriname te verkrijgen, mocht mij nog niet gelukken. De eenige praktische oplossing is, dat de regeering het financieel risico van eene eventueele onderneming aanvaardt en vermeen ik te mogen vertrouwen, dat dit ook zal geschieden".

Uit De West van 10 Juni onder het hoofd: „de tweede proefzending bacoven verkocht", dit bericht:

„Op de telegrafische vraag van den gouverneur, of de plannen-ter Laag in verband staan met Booker Bros, kwam gisteren het eenigszins onduidelijk antwoord van den minister: Ter Laag acht zich gemachtigd tot voering alle onderhandelingen namens planters.

Heden werd schriftelijk van Booker Bros uit Demerara bericht ontvangen, dat de tweede proefzending bacoven door den heer Ter Laag namens de planters bij voorbaat verkocht is aan de firma Booker Bros te Liverpool, voor de volgende prijzen: 9 hands bossen f 1, 8 hands bossen f 0.66¼, 7 hands bossen f 0.50.

De zending zal bestaan uit 18,000 bossen. Mocht er tekort aan vruchten zijn, dan kan een kleine partij zeshands bossen worden aangenomen, ad 30 ct. per bos.

De Imataka wordt hier verwacht op of omstreeks 27 Juni".

Waarom het regeeringstelegram niet dadelijk volkomen duidelijk werd opgesteld is een van die vragen, waarop niemand een antwoord kan geven. De vraag van den gouverneur was volkomen gerechtvaardigd, omdat de onderhandelingen met Booker Bros in Suriname en niet in den Haag begonnen zijn. Het antwoord van hier had eenvoudig kunnen luiden ja of neen.

Wij hopen nu, dat een voor beide partijen bevredigend contract zal worden gesloten, al moeten wij het betreuren, dat geen enkel Nederlandsch handelshuis energie genoeg heeft gehad om deze zaak aan te pakken.

Nu de zaken eenmaal dezen keer genomen hebben, zou het in het belang van Suriname zijn, dat de K. W.-Indische Mail buiten de zaak gehouden werd. Elke combinatie zal op schade voor de kolonie uitloopen.

Suriname krijgt nu gelukkig een vlugge mailverbinding meer.

Reeds dadelijk valt er een verbetering te boeken bij de transacties met Booker Bros. De firma is n.l. bereid een kleine partij zeshands bossen te koopen, terwijl de Fruit Company deze bossen niet kocht. Niemand heeft het ons ooit duidelijk kunnen maken, waarom zeshandsbossen niet gewild zouden zijn. Voor den kleinhandel — in het bijzonder voor de rondventers — maakt het geen verschil, of de vruchten afkomstig zijn van groote dan wel van kleine bossen. Dat de verscheping van kleine bossen duurder uitkomt dan van groote is mogelijk, maar dit zou tot gevolg moeten hebben, dat de prijs voor kleine bossen gedrukt werd, niet dat ze geweigerd worden. Men ziet dan ook, dat Booker Bros voor een zevenhands bos f 0.50 en voor een zeshands bos slechts f 0.30 betaalt.

***

In hetzelfde nummer van De West vinden wij het bericht, dat er een gediplomeerde hoedenvlechtster uit Curaçao is aangekomen. De vlechtcursus kan nu spoedig geopend worden. Wij twijfelen er niet aan, of de hoedenvlechterij zal, evenals op Curaçao, door meisjes uit alle standen beoefend worden.

Onder het hoofd „Spoorweg Paramaribo—Georgetown" schrijft De West van 3 Juni:

„In de Demerara Argosy van 25 Mei j.l. komt een verslag voor van de 133ste halfjaarlijksche algemeene vergadering der Demerara Railway Company.

De president der maatschappij, de heer R. A. Robertson, sprak over een voorstel van den gouverneur van Britsch Guyana, tot uitbreiding van de kustlijn Georgetown—New Amsterdam. De bedoeling is, dezen spoorweg door te trekken van laatstgenoemde plaats tot Skeldon, tegenover Nickerie. Die verlenging zou ongeveer 50 mijl bedragen.

De president meende, dat er op dit oogenblik in Suriname sprake is van den aanleg van een spoorweg van Paramaribo naar Nickerie, langs de kust. De eindpunten van de wederzijdsche spoorwegen zouden dus slechts gescheiden zijn door de Corantijn, en — behoudens den overgang over deze grensrivier — zou aldus een directe spoorwegverbinding tusschen de hoofdsteden van Hollandsch- en Britsch Guyana tot stand komen.

Deze mededeeling van den president der Demerara Railway Company heeft nogal onze aandacht getrokken, omdat ons niets bekend is van plannen bij het Surinaamsch gouvernement om een spoorweg naar Nickerie aan te leggen.

Wij betwijfelen, of zulke plannen bestaan, omdat er dan allicht iets van naar buiten zou zijn gebleken.

Het denkbeeld is wel meerdere malen door belanghebbenden geopperd — en een spoorverbinding via Saramacca, Coronie en Nickerie, aansluitend aan den Engelschen spoorweg, heeft zelfs veel aanlokkelijks — maar tot dusverre had het gouvernement steeds overwegende bezwaren".

Wij eindigen deze wekelijksche rubriek met de overneming uit de N. R. Ct. van 27 Juni van een brok uit een correspondentie over de Tentoonstelling De Vrouw 1813—1913:

„Zij is een van de vriendelijkste hoekjes, de koloniale afdeeling der tentoonstelling; er is veel licht en kleur, en de stoelen zijn er voortreffelijk. Ook zijn er dames, die de eilanden van haar afdeeling op haar duimpje kennen, zooals een resident zijn residentie kent. Men vraagt er nooit vruchteloos om inlichtingen en krijgt er altijd meer dan men bedoeld heeft; ook wel andere; zoo is de vrouw van 1913: heel anders dan een encyclopaedie, die zich strikt bij één woord of één onderwerp houdt. Onverschillig welk deel van den archipel of welke streek van West-Indië men uitpikt — deze koloniale afdeeling leert iets, zoowel door het tentoongestelde als door mondelinge toelichting van den verdienstelijken catalogus. Spelenderwijs vertelt deze de geschiedenis van Suriname en van Curaçao aan de velen die niet eenmaal wisten, dat die landen een geschiedenis hebben; vertelt ook van den ijver waarmede ginds gewerkt is om deze inzending gereed te krijgen op den bepaalden tijd; waarop dan volgt de lijst der voorwerpen, gracieus nonchalant gerangschikt, zooals dat thans behoort, het model van een kinderhuis naast confituren en geleien.

Wie aan dit wingewest geen eer en hulde doet,
Vertrapt de menschlijkheid baldadig met een voet.

Zoo leest men aan den wand, hoewel de West niet op den duur een wingewest geweest is. Wij zijn nu in de buurt van het onderwijs, met statistieken en tabellen, leermiddelen, waartoe ook merklappen behooren, die sedert eeuwen al de toepassing van den kruissteek leeren. Van deze onderwijsafdeeling is veel werk gemaakt, en de catalogus geeft een aantal bijzonderheden. Op Curaçao, Bonaire, Aruba, St. Eustatius, St. Marän en Saba vindt men scholen, waar kinderen van allerlei ras

en kleur samen schoolgaan; dat moet een aardig gezicht zijn. Aan alle meisjes op de gewone lagere scholen wordt het strohoeden-vlechten onderwezen, — jammer, dat men zulk een klasse met kleuters van allerlei ras en kleur niet hierheen gebracht heeft, in plaats van eenige fleschen arrowroot en gezouten lemmetjes, bij voorbeeld. Plaatselijke comité's zijn niet altijd gelukkig in hun keus. Men ziet 't alweer: tangi voe boen na kodja.

Vele poppen in Surinaamsche kleederdrachten, Britsch-Indische, Indiaansche, Javaansche en Chineesche; een model van de in 1876 ingewijde markt te Paramaribo, met de verkoopbanken, die vele conservatieve koopvrouwen, gewoon hunne waren op den grond te zetten, niet verkiezen te gebruiken. En handwerken, nuttige en fraaie, o.a. Curaçaosch uithaalwerk, kant — op deze hoogte hoorde ik veel dat ik niet begreep. Poppen in de kleederdrachten van St. Eustatius: terloops zij gezegd, dat deze koloniale afdeeling heel sterk is in poppen, wat voor velen aantrekkelijk zal zijn; maar voor de antieken, die de koloniale tentoonstelling van 1883 medegemaakt hebben, en zich de poppen herinneren, beter gezegd de beelden, die kleederdrachten vertoonden uit de koloniën, valt hier minder te genieten".

Curaçao.

Wij moeten nog eens terugkomen op hetgeen we de vorige week behandelden, n.l. het uitgeven van nieuwe gronden voor den kleinen landbouw aan de reeds elders in 't genot van gouvernementsgronden zijnde pachters.

De plantage-eigenaren op Curaçao hebben — op een enkele uitzondering na — slechts weinig voordeel van hunne soms zeer uitgestrekte plantages, maar in vele gevallen is dit hun eigen schuld. Verreweg de meeste der plantage-eigenaars wonen toch in de stad en bezoeken hunne eigendommen slechts nu en dan, zij laten het beheer dan over aan een zoogenaamden „factoor", meestal een neger, die het met de eerlijkheid niet te nauw neemt en meestal geen trouwe rentmeester is. Ook hier geldt het spreekwoord: „het oog van den meester maakt het paard vet". Daarbij wonen tal van negerfamilies op deze plantages, die gewoonlijk goed bevriend zijn met den factoor en er ook geen bezwaar in zien om losloopende geiten te verdonkeremanen of -vruchten te stelen en te verkoopen voor hun eigen voordeel, als zij zelven in droge jaren niet aan den kost kunnen komen.

Van den grond, dien zij bebouwen, moeten zij een soort van tiendrecht aan den eigenaar betalen, hierin bestaande, dat van de geplante maïs de stokken aan de plantage-eigenaars komen, die deze als veevoeder gebruikt, terwijl zij — de pachters, — de kolven met de maïs kunnen behouden.

In droge tijden groeien nu wel de stokken, doch de maïs blijft weg en zullen de pachters er gemakkelijk toe komen om zich voor dit verlies schadeloos te stellen, door de eigendommen van den landheer zich toe te eigenen. Politiemaatregelen kunnen hiertegen weinig uitrichten, daarvoor zijn de terreinen te uitgestrekt. Het eenigste, wat gedaan zoude kunnen worden, is de opwonenden, een overblijfsel uit den slaventijd, te verwijderen, maar hiertoe gaan de eigenaars liever niet over, omdat zij bevreesd zijn, dat deze menschen dan ongenegen zullen zijn om veldarbeid op hunne gronden te verrichten, doch reeds hebben enkele plantages bewezen, o.a. de plantage St. Joris, dat deze vrees niet hoeft te bestaan. Deze plantage heeft geen opwonenden meer en kan toch steeds goedkoope werkkrachten krijgen. Zoolang de plantage-eigenaars niet zelf op hunne plantages wonen of vertrouwde opzichters op hunne gronden met het toezicht belasten zal het wel een gesukkel blijven met de plantages.

***

Aan de „Amigoe" ontleenen we het navolgende: De uitvoer van Curaçao gedurende het eerste kwartaal van 1913 is over het algemeen iets minder dan gedurende hetzelfde kwartaal van 't vorig jaar.

Verleden jaar vertegenwoordigde de gezamenlijke uitvoer van alle eilanden der Kolonie gedurende het eerste kwartaal een waarde van f 631,511, dit jaar van f 542,342. Een vermindering derhalve van ± f 90,000.

De hoeden hebben hieraan heel veel schuld.

In 1912 werd gedurende de eerste drie maanden van het jaar uitgevoerd voor een waarde van f 227,814; dit jaar f 177,053 of voor pl.m. f 50,000 minder. Verleden jaar werden in het eerste kwartaal uitgevoerd 30,692 dozijn, dit jaar 30,464 dozijn. Het verschil zit hem dus voornamelijk in een kleine daling der prijzen.

Maar, verleden jaar was het ook een buitengewoon mooi hoedenjaar. Wij hopen echter, dat de uitvoer van dit product onzer volksnijverheid steeds zal toenemen en nimmer verminderen. We moeten dus nu weer inhalen, wat we in het eerste kwartaal verloren hebben".

De Amigoe vermeldt, dat de steenkolenleverantie te Curaçao steeds toenemt en in het 1e kwartaal van 1913 geleverd werden 15667 ton steenkolen, zijnde 2700 ton meer dan in hetzelfde kwartaal van 1912. Wat St. Lucia is voor de oostelijke Antillen en St. Thomas voor de noordelijke, kan Curaçao worden voor de zuidelijke Antillen.

***

De Vrijmoedige meldt:

„Aan den ingang der haven, bij het Waterfort, is sedert een paar dagen een groen licht op den berg, waar zich vroeger eene mastkraam (ranka master) bevond, een rood licht aangebracht, hetgeen bijdragen zal tot het veilig in- en uitvaren der haven".

***

Voor belangstellenden in de hoedenindustrie op Curaçao kunnen wij mededeelen, dat de heer H. J. Cohen Henriquez, die den grooten stoot aan deze industrie gaf, en met een opdracht van de regeering naar Nederland vertrok, zich thans hier ter stede bevindt.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Indische Partij. De Pembrita Betawi haalt de artikelen aan, die den heer J. R. Agerbeek, administrateur van de „Expres", het blad van den heer Douwes Dekker, aanleiding hebben gegeven den heer H. Mulder, redacteur van de Preanger Bode, een pak slaag toe te dienen. Deze zaak zou den 24en Mei j.l. voor den Raad van Justitie te Batavia behandeld worden. De man met het „hooge temperament", J. R. Agerbeek, voerde te zijner verschooning in laatstgenoemd blad aan, dat de heer Mulder zich niet ontzien zou hebben, in zijn haat tegen „onze partij", „onze dames" te bespotten en te beleedigen, zoals uit het volgende artikeltje zou moeten blijken:

Van den nacht.

Oudejaarsavonddroom van een Nieuw Lichter.

De Lijder troonende op den Bogorschen troon; alle tegenstanders weggejaagd of vermoord. Algeheele gelijkstelling van Indiërs, Chineezen en Inlanders, welke laatsten zich uit dankbaarheid verplicht hebben gratis als koeli, kebon, kokkie en baboe bij de Indiërs te blijven dienen. Scholen gesloten, wegens gebrek aan onderwijskrachten, hetgeen echter geen bezwaar is, sedert een wet bepaald, dat zelfs het kleinambtenaars-diploma geen vereischte meer is voor benoembaarheid tot eenig ambt; de jeugd kan nu den geheelen dag jagen en vliegeren en gaat daardoor in levenskracht en energie belangrijk vooruit.

Post en telegraaf functioneeren prachtig sinds alle departementen opgeheven zijn en regeeringstelegrammen en dienststukken niet meer bestaan (de oekasen van den Heerscher, opgenomen in de officieele Staatscourant, zijn hiervoor in de plaats gekomen). Gebleken is, dat na invoering van dien maatregel en het absolute verbod van alle andere couranten, het personeel best berekend is voor zijn taak, en dat evenals bij het spoor een maximumloon voor minimumarbeid uitgekeerd kan worden.

„Vreemde werkkrachten zijn in geen enkelen tak van dienst, noch in het particuliere meer noodig; overal heerscht rustige rust, die weldadig aandoet. Doctoren zelfs zijn overbodig geworden, nu op de Indische Universiteit opgeleide doekoens de geneeskundige practijk waarnemen en niemand zich meer behoeft te overwerken.

„In elk huis kweelt een gramaphoon de verlossingsmarsch en „hulde aan Brunsvelt van Hutten en Biezeveld. (Deze kameraden hebben zich bijzonder verdienstelijk gemaakt bij het beheer der partijkas en het onderhoud der wegen en mogen daarvoor den gelen songsong voeren).

„Gratis uitdeeling van aërsetr●op, bij de kostelooze bioscoopvoorstellingen op nationale feestdagen.

Nachtmerrie.

„Opstand van de dankbare Inlanders, die de rollen van dienstbaren en heeren willen omkeeren en hun vaderland van de „indringers" opeischen. Bloedige botsingen, ondergang van de heerschende partij, verlies der door mevrouw Seelig—Breetveld gebatikte bondsvlag; vlucht van den grooten Held op een ton. De verhoudingen wijzigen zich. Vroegere collegas in regeeringsdienst zijn grassnijder, waterdrager en huisjongen bij Inlandsche kameraden.

„Inmenging van Engeland, dat zijn belangen bedreigt ziet en vindt, dat de „zinledige vertooning" lang genoeg geduurd heeft; invoering van 't Britsch Indische stelsel der Euraziërs; misère troef.

„Ontwaken in 1913.

„Dankbaar gevoel, dat alles een droom was, en dat het N.-I. Gouvernement nog zoo kwaad niet is, als de groote „kameraad" op besloten kring en constitutievergaderingen wel eens raaskalde".

„Is nu", zoo vraagt het Maleische blad, de uitdrukking „der door mevrouw Seelig—Breetveld gebatikte bondsvlag" een uitdrukking, die een bespotting of beleediging inhoudt?

Een Technische Hoogeschool. Volgens de Pembrita Betawi, die dit zeer toejuicht, heeft zich, afgescheiden van het bestuur der Vereeniging voor een Indische Universiteit te Batavia nu een comité gevormd voor de stichting eener Technische Hoogeschool in Indië, dat reeds een paar malen bijeen kwam en besloten heeft binnenkort een oproep tot de ingezetenen van N.-I. te richten en in de daar meest gesproken talen te verspreiden, waarin ook omtrent de wijze van bijdragen en het beheer der giften nadere bijzonderheden zullen worden aangetroffen.

Het comité bestaat uit de heeren H. Rijfsnijder, resident van Batavia, voorzitter; E. A. Zeilinga Azn., president van de Javasche Bank; C. Canne, assistent-resident van Batavia, voorzitter van den gemeenteraad aldaar; F. H. Zaalberg, hoofdredacteur van het Bataviaasch Nieuwsblad; Raden Mas Ario Dipokoesoemo, patih van Batavia; Raden Batin Djajanegara, hoofddjaksa te Batavia; Nis Hoeij Oen, kapitein der Chineezen te Batavia; Pho King Hek, president van de Tiong Hwa Hwee Koan vereeniging; H. F. Kan, landheer en lid van den Gewestelijken Raad, benevens uit de vier te Batavia gevestigde bestuursleden (van de Indische Universiteitsvereeniging), nm.: de H.H. dr. J. Noordhoek Hegt, dr. ing. P. N. Degens, Mr. I. Hen en Mr. F. J. H. Cowan.

Ontwikkeling der Inlandsche Vronw. Hetzelfde blad deelt mede, dat een lid van de Alchairijah-vereeniging druk propaganda maakt voor de Kartinischool en o.a. schrijft, dat nu de tijd voorbij is toen het voor het meisje voldoende was er goed uit te zien, („goed" niet zoozeer in den zin van mooi, als wel dat „goed gekleed") te kunnen koken en fatsoenlijk van gedrag te zijn om in het huwelijk haar geluk te vinden. Maar wat heeft de man aan een domme vrouw; zoo'n vrouw is niet zelden haar man tot ongeluk. Zeker is het passend, zegt hij, bij het meisje van kindsbeen af den smaak voor het eenvoudig schoone, edele en goede op te wekken, maar wij moeten vrouwen van verstand en hart hebben, naast de verstandelijke vergete men vooral de zedelijke ontwikkeling niet.

Vrouwelijke Inl. Artsen. Hetzelfde blad vermeldt hoe voor de in Juli 1913 te Soerabaja geopende N.-I. Artsenschool (N. I. A.), welke toegankelijk is zoowel voor Europeanen als Inlanders, zich reeds vier leerlingen van de Mardikenjo Meisjesschool aldaar hebben doen inschrijven.

Een Rekest aan den Gemeenteraad. Toen we pas een gemeenteraad hadden — alzoo de Perniagan, was deze er op uit aan Batavia, voornamelijk de benedenstad, een goed aanzien te geven. Armoedige en bouwvallige huisjes aan de groote wegen gelegen, moesten op last van den gemeenteraad worden weggeruimd. Zoo had men toen aan den kant van de Kali Djembatan lima wetan zes rijen van kleine steenen huizen met pannen gedekt, die daar reeds tientallen van jaren stonden, en toch weg moesten, omdat zij, naar het oordeel van den Raad, het aanzicht bedierven en gelegenheid gaven aan slecht volk, zich daar schuil te houden. Dit afbreken en opruimen ging met groote kosten en schade gepaard, want een ander stuk grond om nieuwe woningen te bouwen werd den eigenaren niet gegeven. Men kan er vrede mee hebben, als werkelijk het belang van de plaats er mede gemoeid was. Maar wat deed nu diezelfde gemeenteraad? Blijkbaar om aan geld te komen, wordt op dezelfde plaatsen weer toegestaan, maar nu tegen betaling, om kleine huisjes en waroengs aan den kant van de kali en van de wegen te bouwen, en wel van ondeugdelijke materialen. De bewoners van de kampong Djembatan Limawetan zijn dan ook allesbehalve met deze veranderingen ingenomen en hebben zich per request tot den gemeenteraad gewend om die nieuwe huisjes weer te doen afbreken en in het belang van de netheid, orde en veiligheid de rivieroevers vrij te houden. Om financieele redenen mag — zoo meenen de bewoners van deze buurten — de gemeenteraad dezen ongewenschten toestand niet langer bestendigen. Vroeger heette het, dat het leelijk was, nu is het nog leelijker geworden. Of is soms de gemeenteraad nu zòò op geld belust (mata doeitan), dat hij zich niet schaamt een toestand in het leven te roepen, dien hij vroeger veroordeeld heeft? De bewoners wachten nu reeds langer dan drie maanden op antwoord betreffende dit request.

De Marine-kwestie. De Bintang Soerabaja en de Pewarta Soerabaja maken melding van de onhebbelijke houding der Europeesche schepelingen, als zij zich aan wal bevinden, en van de ontevreden geest, die blijkbaar bij het mindere marinepersoneel bestaat, welke zich onlangs geopenbaard heeft toen eenigen op den verjaardag van Prinses Juliana weigerden naast de gebruikelijke versnaperingen, het extraatje van een halven gulden aan te nemen.

Bereisde Dajaks. De Pembrita Makassar verhaalt, hoe de Marauke ter reede van Makassar kwam met de expeditie-Fransen Harderschee aan boord. De flinke Dajaks, die daarvan deel hadden uitgemaakt, werden aan wal gebracht en hadden veel bekijks. Sommigen hunner hadden zich onder het passagieren toegetakeld met nieuw-modische Europeesche kleedingstukken: groene uniformen van de landmacht en gele panamahoeden; zwarte colberts met petten, model hotel-portier, witte petten, model controleur B. B. schuin op de bruine koppen; witte Atjehjassen en groene Tyroler hoeden, (schoenen droegen slechts enkelen), terwijl er een paar net zoo liepen als zij voor eenige maanden van Borneo vertrokken waren, met niets anders dan een gordel van katoen om de lendenen en de langwerpige bamboezen draagkorf op den rug. Enkele weken geleden werden een vijftal zieke Dajaks geheel zonder geleide per „Mossel" van Ambon naar Makasar gezonden. Hoe is het mogelijk, dat men dat kan doen? vraagt het blad. Die arme drommels werden voor een paar honderd gulden bestolen!

De Haven van Makassar. De havenwerken ondergingen weer stagnatie, deelt hetzelfde blad mede. De enkele maanden geleden uitgezonden hopper „Gouverneur-Generaal Idenburg" is zoo defect geworden dat hij voor reparatie naar Soerabaja is gezonden. Door den gouvernementsstoomer „Raaf" zal het onbruikbare vaartuig naar Soerabaja worden gesleept. Jammer, dat die reparatie niet te Makassar kon plaats hebben, nu pas goed zand aan den mond der Berangrivier is gevonden en het vullen van de geul voor betonwerk kan beginnen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De Sarikat Islam. Tot vervelens toe, schrijft de Pewarta Soerabaja, moeten wij melding maken van de Sarikat Islam, of liever van de buitensporigheden, die door sommige leden dezer Vereeniging begaan worden. Het is toch noodig, dat het publiek en het bestuur goed op de hoogte blijven van al die handelingen en bedoelingen, waardoor deze vereeniging het vertrouwen van de weldenkende menschen moet verliezen. De gewezen wedono van Boelan, wel bekend, die in de Gedangan-zaak (1904) een hoofdrol speelde, en dan ook uit 's lands dienst ontslagen werd en sedert een eenzaam leven in het Banjoewangische leidde, is dezer dagen tot president van de afdeeling Sarikat Islam in die streek benoemd. Zoo hangt uit een kamponghuis tegenover de stationshalte Sampolan een witte vlag, waarop de letters S. I. en een

halve maan. Raden Djojolohardjo, president van de afdeeling Klaten van de Sarikat Islam, werd wegens oplichting strafrechterlijk vervolgd en gevangen genomen. Hij had van een Inlander f 100 ontvangen, belovende hem te helpen aan de betrekking van Ronggo. Nieuwe leden van deze vereeniging te Klaten hebben gemeend zich verdienstelijk te moeten maken door een mandoer van de suikerfabriek Delanggoe eens flink af te rossen. Zelfs in Chineezenwijken te Bandong worden verschillende tokos door de Sarikat Islam geopend. Te Soerabaja hebben de Sarikat Islammers de witte Europeesche kleederdracht aangenomen en daarbij een roode of zwarte muts opgezet. Zij loopen ook geschoeid. Te Cheribon is het Leger des Heils in conflict gekomen met de Sarikat Islam. Reeds gedurende jaren verleent het Leger des Heils aan behoeftige Inlanders geneeskundige hulp, geneesmiddelen, kleeding enz. De Sarikat Islam staat dit nu niet meer toe, uit vrees, dat de Inlanders tot het Christendom zullen overgaan. Een telegrambesteller kwam bij een Chinees in een toko op Pasar Bing (Soerabaja) informeeren naar het adres van den geadresseerde. De Chinees antwoordde, dat de naam hem niet bekend was. De besteller, met dit antwoord niet tevreden, werd brutaal, schold den Chinees uit en zeide zich wel te zullen wreken. De Chinees antwoordde bedaard, dat hij van deze lust tot wraakneming niets begreep, waarop de besteller al driftiger en driftiger werd, en den Chinees begon te dreigen. Deze, het geplaag en gesar moede, duwde den Inlander de deur uit, die ongelukkigerwijze op straat tuimelde en een keel opzette, alsof hij vermoord zou worden, waarop wel vijftig Sarikat Islammers toeschoten en een aanval op de toko van den Chinees wilden beproeven. Gelukkig, dat de politie bij de hand was, die den besteller inrekende en de menigte uit elkaar joeg. Zoo gaat 't nu meer en meer, merkt de Pewarta Soerabaja op, zij helpen elkaar door dik en dun, zonder te weten, of 't voor een rechtvaardige zaak is. De Sarikat Islam heeft ook onder de Arabieren te Soerabaja onrust teweeggebracht. De Indo's onder hen willen niet, dat de totoks lid van deze vereeniging worden. De ruzie, hierover ontstaan, was bijna tot vechtpartijen uitgeloopen. Te Grissee moesten de Arabieren onder vernederende voorwaarden zes maanden wachten alvorens toegelaten te worden.

Volgens de Perniagan willen de Chineesche handelaren te Batavia nu hunne Inlandsche koelies en andere bedienden ontslaan en daarvoor Chineezen in de plaats nemen. Maar elke Chinees, die ingevoerd wordt, kost hun f 25. Nu is hun voornemen om te requestreeren, teneinde daarvan vrijgesteld te worden. In Solo is er weer ruzie tusschen Chineezen en de manschappen van het Legioen van Mangkoe Negoro. Kort geleden kwam het in de kampong Widoeran tot een handgemeen met tweehonderd soldaten. De majoor der Chineezen waarschuwde intijds den assistent-resident, die de noodige maatregelen nam om een einde aan het gevecht te maken. Veertig belhamels werden opgepakt en zullen voor de rol gebracht worden. Vermoed wordt, dat de geheime vereeniging Darmo Hatmoko er achter zit. Het bestuur van de afdeeling Poerwakarta van de Sarikat Islam heeft van den regent aldaar een brief ontvangen met den last geen nieuwe leden meer aan te nemen, en zulks omdat deze vereeniging beschouwd wordt niet in het belang van de eensgezindheid te werken, doch onrust en tweedracht verwekt. Zoo meldt de Pembrita Betawi.

Van Vreemde Koloniën.

Draadlooze telegrafie in Kongo.

Bij zijn Kongoreis werd de tegenwoordige koning Albert van België getroffen door de gebrekkige gelegenheid om tusschen de verschillende plaatsen der kolonie te correspondeeren. Na zijn terugkeer kreeg de generaal Jungbluth opdracht, zich op de hoogte te stellen van de in Fransch West-Afrika met draadlooze telegrafie bereikte resultaten. Het uitgebrachte rapport leidde weer tot de aan den heer Goldschmidt opgelegde taak om dit vraagstuk speciaal voor den Kongostaat te bestudeeren. Zoo kwam 't ontwerp tot stand, dat drie hoofdpunten bevat: 1e. De verbinding van Boma met Banana. 2e. De verbinding van Boma met Elisabethville. 3e. De verbinding van België met Kongo, met tusschenplaatsen.

De eerste verbinding is in 1911 ingesteld. In Boma kwam een Duitsche, in Banana een Fransche post, ter beproeving van 't voor de kolonie meest geëigende materiaal.

De oplossing van het tweede punt werd gezocht door 't inrichten van tusschenposten langs de groote rivier, te Leopoldville, Coquilhasville, Lisala, Basoko, Stanleyville, Kindoe en Kongolo. De uitvoering ging met groote moeilijkheden gepaard. Tastend en zoekend moesten de juiste knooppunten in het net worden bepaald. De masten werden van boomstammen gemaakt, waarbij veelal zes samen te koppelen waren om de noodige hoogte te bereiken, die wel eens 65 M. moest wezen. Deze moesten, om tegen de wervelwinden bestand te zijn, met staaldraden bevestigd worden. Maar een ander gevaar bleef hen bedreigen: de witte mieren. Daarom is vervanging door ijzeren masten aan te bevelen, maar de constructie, 't vervoer, 't opstellen, de keuze van een goeden vorm vormen hiervoor weer bezwaren. Toch kwam dit tweede punt in Januari 1912 tot voltooiing. De gemeenschap werd 's nachts in sterke mate door atmosferische invloeden gestoord, en overdag kon men eerst evenmin geregeld leesbare teekens krijgen. Terwijl men bezig was de posten zoodanig te verbeteren, dat de eerste der uit te zenden golvingen verdrievoudigd zouden worden, kwam 't bericht van welgeslaagde waarnemingen in Peru en in België (tusschen Laeken en den Eiffeltoren). Door deze leering gesterkt verkreeg men prachtige resultaten, en sedert September 1912 werken de instellingen volgens punt twee van 't groote plan uitstekend. De posten zijn berekend op een verzekerde werking tot 3 à 500 K.M., maar zij kunnen tot 1000 à 1200 K.M. bereiken. De telegrammen uit de binnenlanden van Kongo sluiten aan op de lijn naar Kaapstad, en bereiken hun bestemming in minder dan twee dagen.

Intusschen beijverde men zich in België om ook 't derde punt tot uitvoering te doen komen. In Laeken zijn een laboratorium en een school voor draadlooze telegrafie geopen, om zoodoende Belgisch personeel voor den nieuwen dienst op te leiden. De afstand van de punten, die tusschen het moederland en de kolonie te verbinden zijn, bedraagt 6200 K.M. Slechts 700 daarvan strekken over zee, hetgeen gunstig is, maar 2500 over Afrik. zandgebied, hetgeen als ongunstig geldt. De reuzeninrichting in Laeken is gereed. Tusschenstations moeten nu gezocht worden ter handreiking aan de kolonie, dan zal in Neder-Kongo een groote ontvangstpost moeten worden ingericht en eindelijk in Boma nog een uitzendingsstation van gelijk vermogen als dat te Laeken.

De D. Kolonialzeitung, waaraan wij dit ontleenen, teekent er bij aan: België zal, als dit alles slaagt, 't eerste land zijn, dat over zijn kolonie een volledig net van telegrafische stations verspreid heeft. Andere landen hebben in hun overzeesche bezittingen wel lijnen aangelegd, maar een stelselmatig net tot in de verste binnenlanden hebben zij zoo niet.

Is uit de in Kongo opgedane ondervinding voor de Nederlandsche koloniën niets te leeren?

Het weven van zijde in Cohinchina, misschien een les voor Atjeh.

De regeering van Indochina heeft in de laatste jaren de zijdeindustrie aangemoedigd door wedstrijden, premiën, modelkamers, verbetering van de teelt der zijdewormen, enz. De gevolgen zijn niet uitgebleven. De uitvoer van ruwe zijde naar Frankrijk en de Fr. koloniën steeg van 7930 K.G. in 1910 tot 16044 K.G. in 1911.

In Annam kregen de inrichtingen Delignon gedurende 5 jaar een premie, die voor 1905 en 1906 was gesteld op 4 fr. per K.G., welk bedrag daarna geleidelijk afnam tot 1 fr. De inrichtingen van Davre en Depincé, in Tonking, ontvingen een vast subsidie van 10000 piasters gedurende 8 jaar, ingaande met 1904. De weverij te Namdin krijgt een premie van 6 fr. p. K.G.

Deze instellingen verwerken de zijde, door den teelt der inboorlingen en der kolonisten verkregen.

Of de manier, in Cochinchina gevolgd, de beste is, laten wij buiten beschouwing. Wat wij er over lazen stelt ons zelfs niet in staat hierover een oordeel te vormen, en het weinige, dat wij er hierover

weergeven, kan van de beteekenis natuurlijk nog minder een denkbeeld geven. Onze bedoeling is, door deze mededeeling de aandacht te vestigen op hetgeen in de Fr. kolonie geschiedt, in de hoop, dat de regeering daaraan volle aandacht zal willen geven. De wensch bestaat om de eenmaal vermaarde zijdenijverheid van Atjeh te doen herleven, ook in andere deelen van den Z.-O. Archipel bestaat een streven in deze richting. Waarschijnlijk is dus van de ondervinding der Fr. voor onze Indische zijdenijverheid wel nut te trekken, al zal ten onzent wellicht een anderen weg moeten worden ingeslagen in verband met de specifiek Indische en Nederlandsche opvattingen.

Verdeeling van de Nieuwe Hebriden?

Zullen zij verdeeld worden? Volgens een verklaring van den Fr. Senateur Humbert zijn de onderhandelingen gaande. De heer Humbert kan er iets van weten, want hij is officieux vertegenwoordiger van de Fr. kolonisten op de N. Hebriden bij de regeering. Momenteel is 't bestuur van dezen eilandengroep in handen van een Anglo-Franco regeeringscondominium, dat geenszins tot tevredenheid van alle betrokkenen werkt. De verwachtingen van de conventie van 20 October 1906 gekoesterd, zijn in de practijk niet verwezenlijkt. Dikwijls is er verschil in opvatting tusschen de Fransche en de Britsche plaatselijke autoriteiten over plicht, recht en bevoegdheid; de bestuurden hebben daarvan de gevolgen te dragen. De uitvoerende macht komt weer in conflict met de opvatting der gemengde rechtsbank. De berechtigden kunnen zich onmogelijk een goed denkbeeld vormen van hetgeen al dan niet voor hen als het juiste rechtsbegrip moet gelden. Landbouw en handel leiden hier in ernstige mate onder. Het is dus wel te verklaren, dat de regeeringen het oor leenen aan de van vele zijden opkomende klachten. Maar of ook een weg ter goede oplossing te vinden zal wezen?

Australië komt voor de Br. aanspraken op. De ligging van die eilanden doet aan een gedeelte van den Statenbond denken, die het groote eilandenwerelddeel omvat. Maar de Nieuw-Caledoniërs en de Fr. kolonisten der N. Hebriden vinden het even duidelijk, dat de groep bij N.-Caledonië behoort en dus Fr. moet zijn. Behalve op de aardrijkskundige ligging en de geologische samenstelling beroepen de Fr. zich op hun meerderheid, op den arbeid dien zij verricht hebben tot ontwikkeling der kolonie en de kapitalen, die zij er hebben in gestoken.

Bij een verdeeling zal de staatkunde rekening hebben te houden met vele particuliere belangen en particuliere rechten. Maar 't komt ons voor dat deze toch niet meer moeilijkheden geven dan vele andere, die ook tot een goed einde gebracht zijn. De nu bestaande dubbelslachtige toestand is op den duur toch niet te handhaven.

Californië en de Oosterlingen.

De „Times" verneemt uit Washington, dat er in Californië een nieuw incident is voorgevallen, dat bij de centrale Regeering te Washington groote ergernis heeft gewekt. De burgerij van het bergstadje Benet heeft een aantal Koreaansche koelies, die als abrikozenplukkers werkzaam waren, uit de stad verdreven. De lieden, die de koelies hadden aangeworven, protesteerden en wezen er op, dat men hier niet met Japanners, maar met Koreanen te doen had. Dit argument mocht niet baten. „Koreanen of Japanners", antwoordde men, „dat doet er niet toe, het zijn beide Oosterlingen". De regeering vreest nu, dat andere steden het voorbeeld van Benet zullen volgen. Ontegenzeggelijk, schrijft de correspondent, neemt in de Vereenigde Staten de beweging toe, om de immigratie van alle landverhuizers, die niet tot het Kaukasische ras behooren, te beperken.

O.- en W.-Ind. Literatuur-Overzicht.

Bijdragen van het Kon. Inst. Taal-, Land- en Volkenkunde.

Van deel 68 der Bijdragen van het Kon. Instituut is verschenen de derde aflevering, welke opent met het reisverhaal van Fr. Bolling, in 1678 in het Deensch verschenen. De vertaling is van Mej. Joh. Visscher; de heer G. P. Rouffaer geeft door noten het geschrift een wetenschappelijk cachet.

De titel luidt verkort: Fr. Bollingii. Oost-Indisch reisboek, bevattende zijne reis naar Oost-Indië, zoowel als de beschrijving van eenige plaatsen, met een aantal ceremoniën der heidenen, alsook van de negotiën met de tegenwoordige regeerende Hollandsche Heeren aankomst, gage, promotie en politie in Oost-Indië. Desgelijks zijne reis terug naar het vaderland. Kopenhagen, 1678.

De heer Rouffaer leidt het geschrift volgenderwijs in:

„Een ex. van het oorspronkelijk werk van den geboren Noor, Frederik Bolling (Bollingius), voluit Frederik Andersen Bolling, berust in de Universiteits-Bibliotheek te Leiden, en is getiteld: „Oost-Indiske Reise-bog hvor udi befattis hans Reise til Oost-Indien saa vel og eendeel Platzers Beskrifvelse med en Andtall Hedningers Ceremonier...... etc". De reden om deze vertaling in onze Bijdragen af te drukken, is zoowel het vaak belangrijke materiaal, dat het boekje bevat omtrent Oost-Indië (hier en daar ook over Zuid-Afrika en China), als het feit dat deze tekst, ten minste aan Nederlanders, onbekend bleef.

Men kan zeer lang zoeken naar eenig Ned. geschrift, waarin Bolling als zegsman wordt aangehaald, en het dan waarschijnlijk nog niet vinden. Toch is er — mits k r i t i s c h gebruikt — veel in Bolling aan te treffen, dat zoowel nieuw als belangrijk is; vooral de door hem te Batavia doorleefde tijd (7 Juni 1670—7 Juni 1672, en opnieuw 3 Dec. 1672—4 Febr. 1673, toen hij „verlost" werd) wordt met belangrijke door hemzelven ervaren gebeurtenissen beschreven; al lascht hij daarbij eveneens heele stukken in (omtrent de Buitenkantoren b.v.) die van hooren zeggen zijn, en talrijke fouten bevatten. De periode tusschen 7 Juni en 3 Dec. 1672, toen hij met een „vrijman" uit Batavia een handelsreis ging maken naar Canton, is hier en daar ook niet van belang ontbloot; al zou men daarbij liefst teruggaan tot zijn speciale beschrijving van China, die hij in dezen tekst noemt, maar welke nimmer in het licht is verschenen, en dus wellicht in eenige Noordsche Bibliotheek als handschrift nog schuilt.

Er is nog iets anders, dat Bolling's boekje interessant maakt. Hij is de e e r s t e v r e e m d e l i n g, die zijn i n h o o f d z a a k o p J a v a (s p e c i a a l B a t a v i a) in dienst der O.-I. Compagnie doorgebrachten soldaten-tijd voor het publiek te boek stelt; nadat Saar (1662) en Von der Behr (1668) vooral andere gedeelten van haar handelsgebied hadden beschreven (Ceilon en deels Perzië); de Zwitser Herport (1669) vooral zijn krijgsdienst op Formosa en aan de kust van Malabar had vervuld; en Merklein (1672) als scheepsdokter overal had rondgezworven. Op hem volgen dan in den tegenwoordigen Ned.-Indischen Archipel vooral Duitschers en Zwitsers (Schreyer, 1681; Wurfbain, 1686; Schweitzer, 1688; Hesse, 1690; Frik, 1692; en lateren), maar Bolling's boekje in begin 1678 verschenen is het eerste van vreemdelingen speciaal over onze tegenwoordige Oost. Bovendien, als Noor, geeft hij eenige — zij het zeer vluchtige — berichten omtrent het Deensche kantoor te Bantam; en de Deensche nederzetting aan de kust van Koromandel, waar Christiaan IV in 1621 Tranquebar had verworven en er het fort Dansborg gesticht.

Twee schaduwzijden zijn er echter aan Bolling's boekje; een kleine en een groote.

De kleine schaduwzijde is de zeer slordige uitgave, waardoor tal van drukfouten voorkomen door den geheelen tekst. Wel maakt de auteur zichzelf daarvan af op de bekende goedkoope manier, dat hij aan het slot den „goedgunstigen lezer" verzoekt deze niet alleen te verontschuldigen, maar ze zelve te „willen c o r r i g e e r e n"; doch dit typographisch beroep op een ander, om eigen slordigheid te dekken, geeft te denken omtrent de vertrouwbaarheid van den tekst-zelven.

En inderdaad, in de onvertrouwbaarheid van den tekst-zelven op menige plaats ligt de groote schaduwzijde. Tal van half-begrepen, niet-begrepen of verkeerd-begrepen mededeelingen worden gedaan die iemand van de wijs kunnen brengen. Soms is het klinkklare onzin, dien hij vertelt. Het summum is wel, waar hij onder de beschrijving van „Malabar" gaat beweren, dat men daar „Maleisch" spreekt en daarvan tot „proeve" de Maleische getallen opnoemt! Bolling is dus alléén k r i t i s c h te gebruiken. Niet anders!"

Overigens bevat genoemde afl. der Bijdragen een opstel van Prof. Kern: Zang LII tot LXXIV van den Nagarakrtagama. — De heer G. P. Rouffaer geeft eene verklaring der Maleische woorden Katji, Tjengkoerai en Tjindai. — Eindelijk deelt Dr. J. de Hullu aan de hand van A. de Veer een en ander mede over St. Eustatius in 1819.

Een sjacher- en pingel-godsdienst.

In No. 19 van de Java-Post, Weekblad voor Ned.-Indië, schrijft Pr. Geurtjens van de Kei-eilanden o.m. het volgende:

„Zoo ergens, dan geldt op Kei de waarheid: il est avec le ciel des accommodements. De Keieesche godsdienst is een echte sjacher- en pingelgodsdienst.

Overkomt den Keiees een of andere kwaal of ziekte, die niet heel gauw wijkt voor de kruiden en bladen, die er opgelegd worden of de aftreksels en kooksels, die hij van moeder de vrouw te slobberen krijgt, dan staat het vast: daar is een of andere booze geest mee gemoeid. Voelt hij nu zijn geweten niet heel zuiver van gappen en graaien, dan bestaat er geen twijfel meer: de booze geest van 't verbodsteeken heeft hem te grazen. Dan is een nederige schuldbekentenis de eenige uitkomst. En hoe zwaar het ook valt, daar besluit je toe, als b.v.

een sektie ratten in je arme ingewanden een horlepijp dansen. De bestolen eigenaar is dan ook zoo niet, of hij zal den priester gaan opdragen om door een offertje den vertoornden geest te gaan vermurwen om de straffende hand terug te trekken.

Nu heeft echter de ondervinding den graaienden Keiees al lang geleerd, dat de mitoe's veelal erg lankmoedig zijn, zoodat het ontzag voor de verbodsteekens bij lange na niet meer evenredig is met de verschrikkingen er aan verbonden. Hetgeen er den schrik nog een beetje inhoudt is, dat ze, zooals we zeiden, steeds geneigd zijn, alle onheil of ziekte als straf voor een of andere overtreding te beschouwen.

Daarenboven is stelen ook een schande, waarvan men de adellijken zelfs niet mag verdenken. De slaven, ja, alla, dat zijn „slechte menschen", van wie men alles verwachten kan, maar toch geloof ik, dat men gerust, enkele rechtvaardigen loffelijk uitgezonderd, den Keiees, den blauwbloedige incluis, bij de kromvingerigen mag indeelen.

Wijl men dus den adel fatsoenshalve niet eens van diefstal verdenken mag, is het wel weer opvallend, dat de Keiees kan spreken van adellijken en van slavendiefstal: te meer, wijl bij dit onderscheid uitgegaan wordt van de beschouwing, dat de adel alles royaler en meer grootscheepsch doet. Tout comme chez nous; grooten stelen en kleinen stelen, maar grooten stelen 't meest.

Doch eere, wien eere toekomt, lang niet-alle Keieezen hebben even kleverige vingers. Gedurende de vijf jaren b.v., die ik te Namar doorbracht, heb ik nooit het minste vermist. Ook in den kampong zelf hoorde men zelden of nooit van stelen. Zij gingen er groot op, dat de Namareezen nog nooit een schandelijke gevangenisstraf ondergaan hadden. Wel hadden ze moeten brommen voor kloppartijen of zoo iets, maar dat was veeleer roemruchtig.

Ook onder elkaar hebben ze voortdurend mot wegens gapperijen. Dan wordt er gekeven en gescholden, en niet zoo zuinig. Dat is meestal avondwerk. Als ze allemaal in de hutten liggen, dan komt de bestolene op de proppen. Als bewijsmateriaal droogt hij een bundeltje loof van gestolen aardvruchten, leege klapperbolsters of iets dergelijks. Met veel misbaar hangt hij die treurige getuigenissen op een verbodsteeken of aan een boom, waarin de booze geesten huizen en wier wraakzucht hij een dief dringend aanbeveelt. Dan trekt hij zich terug in een donker hoekje van zijn hut, om zijn lever te luchten en op zijn gemak heel zijn gal uit te spuwen. Hij raast en speelt op tegen niemand en alleman. Uren achtereen kan hij aldus zijn overkropt gemoed zitten luchten. In den stillen avond klinkt zijn heesch gekijf den heelen kampong door. Sommigen, vooral de onbezonnen jeugd, luisteren ginnegappend toe. Nou, men krijgt bij zoo'n gelegenheid ook vaak zeer behartenswaardige lessen te hooren. Overigens trekt er zich niemand iets van aan, en de eigen huisgenooten zelf zitten naast den roepende in de woestijn heel gemoedelijk te smoezen. Of het moest zijn, dat de boetpredikatie min of meer persoonlijke toespelingen begint te bevatten. Dan komt uit een anderen hoek de repliek. De zaak begint meer de algemeene belangstelling te wekken en dan krijgt men het zonderlinge geval, van een heel dorp, dat in een hoogloopende kibbelpartij gewikkeld is, waarbij men geen levende ziel te zien krijgt. Ieder ziet in zijn eigen een onzichtbaren, maar des te meer hoorbaren vijand. 't Moet al heel warm loopen, eer er een paar buiten komen, die dan zoo'n hinkend trippeldansje uitvoeren en stampen en armzwaaien, om aan de krachtwoorden nog meer gewicht bij te zetten. En dan verwonderen wij ons, dat ze mekaar nog niet lang bij 't nekvel gegrepen hebben. Maar zoo ver komt het bijna nooit.

Gouv.-exploitatie in Ned.-Indië.

Als men de belangstelling in Ned.-Indië mag afmeten naar het aantal academische proefschriften over koloniale onderwerpen in den laatsten tijd, dan is ongetwijfeld die belangstelling in hooge mate stijgende.

Thans kunnen we weder melding maken van een proefschrift van Mr. P. J. C. v. d. Stok, die den 1en Juli j.l. aan de Rijksuniversiteit te Leiden promoveerde op het opschrift: Gouvernements-exploitatie in Ned.-Indië.

De schrijver, die van zijn onderwerp een werkelijk diepgaande studie heeft gemaakt, verdeelt zijn stof in de navolgende hoofdstukken: Boschwezen en landbouwbedrijven, Verkeersmiddelen, Mijnbouw en industriën, Monopolies, Krediet- en spaarwezen, terwijl het slothoofdstuk bevat: de inrichting van de bedrijven, de taak van de bedrijven, den tegenwoordigen toestand.

Schrijver is er ten volle van overtuigd, dat gouvernements-exploitatie het eenige middel is om Indië te helpen aan het zoo dringend noodige kapitaal tot verder doorvoering der zgn. ethische politiek in de eerste plaats. Zijn argumentatie lijkt ons zeer steekhoudend. Het is te wenschen, dat aan dit proefschrift de aandacht geschonken wordt, welke het verdient.

Katoencultuur.

In aansluiting aan het overzicht over 1911, publiceert het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel thans een overzicht van hetgeen in 1912 werd verricht ter bevordering van de katoencultuur in Nederlandsch Oost-Indië.

Een algemeen overzicht geeft Dr. J. van Breda de Haan, terwijl voorts de volgende onderwerpen min of meer uitvoerig worden behandeld:

Verslag betreffende de selectieproeven en den variëteitenaanplant te Moeara—Enim, door Dr. Th. Valeton Jr. — Verslag betreffende de proefvelden te Moeara-Enim, door D. J. G. van Setten. — Verslag betreffende de proefnemingen met katoen in de residentie Benkoelen. — Verslag betreffende de proefnemingen met katoen in het Oosten van den Archipel. — Grafische voorstellingen van den uitvoer van ruwe en gezuiverde katoen uit N.-Indië.

Luftfart und Wissenschaft.

Onder dezen titel verschijnt een seriewerk, onder redactie van J. Sticker, waarvan het vijfde nummer onlangs is verschenen. Dit bestaat uit eene verhandeling van Dr. W. van Bemmelen, getiteld: Die Erforschung des Tropischen Luftozeans in Niederländisch-Ost-Indien.

In verband met den inhoud van dit geschrift wordt ook gewezen op de verschijning van het jaarverslag over 1912 van het Koninklijk Magnetisch en Meteorologisch Observatorium te Batavia, van welke instelling Dr. van Bemmelen, de schrijver van eerstgenoemd werk, directeur is.

Vereeniging Koloniaal Instituut.

De vereeniging „Koloniaal Instituut" te Amsterdam heeft haar 2e jaarverslag het licht doen zien. Men leest er in, dat deze grootsche instelling, hoewel met de stichting harer gebouwen zelfs nog geen aanvang is gemaakt, allerlei voorbereidende maatregelen treft om zoodra mogelijk aan hare bestemming te kunnen voldoen. Enkele benoemingen hadden reeds plaats; zoo werd bijv. Dr. J. Dekker benoemd tot directeur van de afdeeling Handelsmuseum, de heer J. C. van Eerde tot directeur der afd. Volkenkunde, Dr. J. J. van Loghem tot directeur der afd. Tropische hygiëne. Uit de mededeelingen omtrent den financieelen toestand blijkt dat het kapitaal van het Instituut op 1 Januari j.l. f 1.426.786.79½ bedroeg, terwijl in 1913 nog 3 bijdragen van f 25.000 en 1 van f 15.000 werden toegezegd.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 25: Geneesmiddelen en chemicaliën, door Prof. P. van der Wielen. — Een groote verbetering in de kwaliteit der lichtpetroleum, door N. Wing Easton. — The rubber tree book, door Dr. A. H. Berkhout. — De met suikerriet beplante oppervlakte van Java en de suikerproductie der verschillende residenties in 1912. — Malangsche plantersvereeniging. — Credietverband. — Kultuurberichten (Landhuurders en bevolking in de Vorstenlanden. — De balataindustrie in Suriname. — De bacovencultuur in Suriname. Enz.). — Kleine medededeelingen (Uitvoerhandel van Curaçao. Enz.). — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Departement van den Landbouw.

Vanwege het Surinaamsche Departement van Landbouw is verschenen Bulletin No. 30 (Mei 1913). Alle hierna te noemen bijdragen, waaruit deze publicatie bestaat, zijn van de hand van Dr. J. Kuijper, n.l. Waarnemingen over bacoven (vervolg). — Selectie bij cultuurgewassen, in het bijzonder bij koffie. — Schildluizen op Coffea Liberica. — Een paar eigenaardige verschijnselen bij Hevea Brasiliensis.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra-Post; De Sumatra-Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Bandelier; De Banier; De Ind. Gids; De Vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal tijdschrift; Handelsberichten v/h Min. van Landbouw; Korte Berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Tijdschrift der Mij. voor Nijverheid; Publicaties v/h Ned. Ind. Landbouw-Syndicaat; Archief v/d Suikerindustrie in Ned.-Indië; Brochures enz.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging.

De aangekondigde *Jaarlijksche Algemeene Vergadering* der Vereeniging „Oost en West" en de *Hoofdbestuursvergadering* zal *niet* plaats hebben op 19 dezer, doch op nader vast te stellen datum.

Van het INFORMATIE-BUREAU:

Voor den post-, telegraaf- en telephoondienst in Nederlandsch-Indië worden gevraagd **telephoonopzichters der Iste klasse.**

De uit te zenden personen zullen voorloopig in tijdelijken dienst treden, maar het vooruitzicht hebben om in het jaar 1914 definitief tot die betrekking te worden benoemd.

Voor uitzending komen in aanmerking zij, die in het bezit zijn van het einddiploma eener hoogere burgerschool met driejarigen cursus of van de electro-technische school te Amsterdam, dan wel van eenig ander diploma, dat gelijke kennis waarborgt, gepaard met practische bekwaamheid.

Bij gemis der genoemde diploma's zal ook genoegen genomen worden met eene groote en langdurige practische ervaring op het gebied van telephonie.

Aan de betrekking is verbonden eene bezoldiging van f 225 's maands, met twee driejaarlijksche verhoogingen van f 50 's maands, alzoo tot een maximum van f 325 's maands.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 15 Juli 1913, bij gezegeld adres, te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging der vereischte stukken.

Aan de uitzending is verbonden: a. overtocht voor Gouvernementsrekening als passagier der 2de klasse, s.q. ook voor het wettig gezin; b. eene gratificatie voor uitrusting, ten bedrage van f 850; c. eene voorloopige bezoldiging van f 100 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot dien waarop het activiteitstraktement ingaat.

Ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië kunnen worden gesteld **practisch ontwikkelde onderwijzeressen**, om te worden benoemd tot onderwijzeres der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs daar te lande.

Zij, die ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië worden gesteld, ontvangen: a. eene gratificatie voor uitrusting ten bedrage van f 500; b. vrijen overtocht naar Batavia als gouvernements-passagier der eerste klasse indien zij de hoofdakte bezitten, en als gouvernementspassagier der tweede klasse indien zij die akte niet bezitten; c. een voorloopig traktement van f 100 des maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië.

Zij moeten zich schriftelijk verbinden om, ingeval zij niet met de aan te wijzen reisgelegenheid naar Nederlandsch-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling der Regeering), ontslagen worden binnen vijf jaren na aankomst op Java, onverwijld in 's lands kas terug te storten wat is bepaald wegens gratificatie voor uitrusting en wegens overtocht naar Indië.

In Indië worden zij in alle opzichten als burgerlijke landsdienaren beschouwd en de bepalingen omtrent verloven, pensioenen, het weduwen- en weezenfonds enz. zijn derhalve op haar van toepassing. Die bepalingen zijn op aanvraag verkrijgbaar bij de afdeeling D (Personeel) van het Ministerie van Koloniën.

Te haren aanzien gelden overigens de hieronder volgende bepalingen.

Zij, die voor uitzending wenschen in aanmerking te komen, moeten zich vóór 15 Juli a.s. aanmelden bij het Departement van Koloniën, bij een op zegel geschreven request, onder overlegging van: a. hare akte(n) van bekwaamheid; b. hare geboorte-akte en c. een bewijs van goed maatschappelijk gedrag, afgegeven door den burgemeester harer woonplaats.

Zij worden vóór hare uitzending onderworpen aan een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek.

(Nederl. Staatscourant van 23 Juni 1913 no. 144).

Voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een **bouwkundig ingenieur**, voor het geven van onderwijs in de bouwkundige vakken.

Aan de uitzending is verbonden: a. eene gratificatie voor uitrusting ad f 1000; b. overtocht naar Batavia als gouvernementspassagier der 1ste klasse, casu quo ook voor het wettig gezin; c. een voorloopig traktement van f 150 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende tot den dag, waarop het activiteitstraktement, volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië, ingaat.

Het traktement bedraagt f 550 's maands, met drie vieriaarlijksche traktementsverhoogingen, elk van f 100 's maands, zoodat zal worden bereikt een maximumtraktement van f 850 's maands.

Zij, die zich in de genoemde betrekking aan 's lands dienst in Nederlandsch-Indië wenschen te verbinden, moeten zich vóór 15 Juli a.s. bij een op zegel geschreven request tot het Departement van Koloniën wenden, onder overlegging van de vereischte stukken.

(Nederl. Staatscourant van 24 Juni 1913 No. 145).

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat in de maand Augustus a.s. een examen zal worden afgenomen van hen, die wenschen aangesteld te worden tot **klerk bij den post-, telegraaf- en telephoondienst in Ned.-Indië**.

Bij dat examen worden als eischen gesteld: a. vlug, duidelijk en net schrift; b. kennis van de Ned. taal, o.a. blijkende uit een opstel over een gegeven onderwerp in goeden stijl, zonder taalfouten en van degelijken inhoud; c. kennis van de Fransche taal, waarin de candidaten zich op een goed verstaanbare wijze, mondeling en schriftelijk, moeten kunnen uitdrukken, terwijl zij een prozastuk uit het Nederlandsch in het Fransch moeten kunnen overbrengen zonder grove taalfouten; ook moeten zij de voornaamste taalregels kennen; d. bekendheid met de Duitsche en Engelsche taal. De candidaten moeten uit die talen een opstel of fragment, schriftelijk en mondeling, in het Nederlandsch kunnen overbrengen en voorts het bewijs leveren dat zij de voornaamste taalregels kennen; e. aardrijkskunde, in de eerste plaats van Ned.-Indië en verder in het bijzonder van Nederland en in het algemeen van de verschillende landen van Europa en van andere werelddeelen. Gemeenzaamheid wordt gevorderd met het gebruik van landkaarten, waarop de candidaten met gemak den loop der rivieren en de ligging van voorname plaatsen behooren te kunnen aanwijzen; f. de beginselen der rekenkunde; kennis van de leer en de toepassing der evenredigheden, van die der gewone en tiendeelige breuken, alsmede grondige kennis van het tientallig stelsel van maten en gewichten.

Zij, die bewijzen kunnen overleggen van bekendheid met de behandeling van telegraaftoestellen, zullen de voorkeur genieten.

Zij, die tot het examen wenschen te worden toegelaten, moeten zich v ó ó r 20 J u l i a.s. bij gezegeld request aanmelden bij het Dept. van Koloniën, onder overlegging van: 1. een uittreksel uit hunne geboorteakte, ten blijke, dat zij in 1913 den leeftijd van 18 j. bereikt hebben of zullen bereiken en dien van 23 j. niet overschreden hebben; 2. een door of namens den burgemeester hunner woonplaats afgegeven bewijs van goed maatschappelijk gedrag; 3. een bewijs dat zij hebben voldaan aan de verplichtingen, die uit de Militiewet voor hen zijn voortgevloeid.

Voor hen, die bewijzen kunnen overleggen van bedrevenheid in de bediening van Morse-toestellen, geldt de bovenbedoelde leeftijdsgrens niet.

Zij, die ter beschikking van den G.-G. van N.-I. worden gesteld, zijn benoembaar tot klerk bij den post-, telegraaf- en telephoondienst daar te lande.

Aan die betrekking is verbonden een aanvangstraktement van f 125 's maands, hetwelk naar verdienste tot f 200 's maands kan klimmen.

Het aanvangstraktement wordt intusschen reeds dadelijk verhoogd met f 5 's maands voor elk jaar in Nederland bij den dienst der posterijen en telegraphie doorgebracht en eveneens met f 5 's maands voor elk radicaal tot zelfstandige bediening van Morse- en Recorder-toestel, met dien verstande, dat het in geen geval meer zal bedragen dan f 200 's maands.

Een inkomen van f 150 's maands brengt mede den titel van commies der derde klasse.

Benoembaarheid tot commies der 2e klasse wordt verkregen door een examen, waarvoor een cursus kan worden gevolgd.

Ook de benoembaarheid tot commies der 1e klasse en hoogere rangen hangt af van een examen.

De programma's dier examens zijn bij het Departement van Koloniën, afd. D., verkrijgbaar.

Overtocht als gouvernementspassagier der 2e kl., c.q. met wettig gezin, wordt verleend aan hen, die een aanvangstraktement zullen genieten van f 150 's maands of meer en in de 3e kl. aan hen wier aanvangstraktement minder dan f 150 's m. zal bedragen.

Vrouwelijk ambtelijk personeel wordt ook bij een aanvangstraktement van minder dan f 150 in de 2e klasse overgevoerd.

Verder is aan de uitzending verbonden: a. eene gratificatie voor uitrusting ten bedrage van f 700, en b. een voorloopig traktement van f 100 's maands bij benoeming op lagere bezoldiging dan f 150 's mnds. en f 125 's maands bij benoeming op eene bezoldiging van f 150 tot f 200 's maands.

Het voorloopig traktement gaat in met den dag van inscheping naar Batavia en duurt voort totdat in Indië het activiteitstraktement ingaat.

Verdere bizonderheden staan vermeld in de Ned. Staatscourant van 26 Juni 1913 no. 147.

Ter vervulling van de betrekking van **derde stuurman bij de gouvernementsmarine in Nederlandsch-Indië** kunnen derwaarts worden uitgezonden personen niet ouder dan 22 jaar, die met goed gevolg hebben afgelegd het examen bedoeld in het bij K. B. van 15 Oct. 1909 no. 36, Ind. Staatsblad no. 592, gevoegd programma letter C, waarvan exemplaren voor belanghebbenden verkrijgbaar zijn bij de afd. Personeel van het Ministerie van Koloniën; dan wel die in 't bezit zijn van een Nederlandsch of Ned.-Indisch diploma voor derde stuurman groote stoomvaart.

Aan de betrekking is verbonden eene bezoldiging van f 70 's maands en eene indemniteit voor voeding van f 50 's maands. Voor de berekening van pensioenen, contributiën daaraan, wachtgelden, non-activiteitstraktementen, verloftraktementen en contributiën aan en bedeelingen uit het Weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren, wordt het traktement met f 100 verhoogd.

Aan de uitzending is verbonden: a. overtocht voor gouvernementsrekening als passagier der 2e kl. c.q. ook voor het wettig gezin; b. eene gratificatie voor uitrusting ten bedrage van f 400; c. eene voorloopige bezoldiging van f 25 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar N.-I., waarop vóór het vertrek uit Nederland ééne maand voorschot kan worden uitgekeerd.

Zij, die in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 1 Aug. 1913, bij gezegeld adres, te wenden tot het Dept. van Koloniën, onder overlegging van de vereischte stukken.

(Ned. Staatscourant van 28 Juni 1913 no. 149.)

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau LAAN VAN MEERDERVOORT 187, zijn van 10—12 en van 2—4 uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Frederik Hendriklaan 155.**

Vier dames voor pianolessen.

Twee dames voor vioollessen.

Een heer voor muzieklessen.

Eene dame voor zanglessen.

Twee dames voor lessen in de Fransche-, Duitsche- en Engelsche taal.

Twee dames voor lessen in de Fransche taal.

Een dame voor lessen in de Engelsche taal.

Een dame voor opleiding admissie examen H. B. S. en Gym.

Eene dame voor lessen aan spraakgebrekkigen.

Eene dame voor kantoorwerkzaamheden.

Eene dame voor kantoorwerkzaamheden in Indië.

Twee dames voor lessen in teekenen en schilderen.

Een dame voor schrijf- kopiëer- en vertaalwerk.

Zes dames als kinderjuffrouw naar Indië.

Een dame voor lessen in machineschrijven, stenographie en moderne talen.

Twee dames voor het waarnemen der huishouding.

Eene dame als modiste, tevens verkoopster naar Indië.

Eene dame voor ademgymnastiek en hygiënisch spreken.

Een heer voor lessen in de Maleische en Javaansche taal en Indisch Staatsrecht.

☛ Indische dienstboden kunnen zich aangeven in **LAAN v. MEERDERVOORT 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; Voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

Leden van O. en W., geen direct belangh. worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleenen.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Obrechtstraat 363, 's-Gravenhage,	Javaansch.
D. A. P. KOK, Edisonstraat 58, 's-Hage,	Maleisch } gediplomeerd.
W. F. H. EPKE, v. Slingelandtstraat 151, 's-Hage,	Javaansch en Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden,	Javaansch. Maleisch. Madoereesch.
H. TH. KAL, Laan v. Meerdervoort 239, 's-Gravenhage,	Javaansch. Madoereesch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17, Den Haag**, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Jaarverslag der Vereen. 1911, geldelijke verantwoording van het Hoofdbestuur over het jaar 1911, enz.**
en
Opgave van de Eereleden, de samenstelling der verschillende besturen en commissies
Prijs: 1 exemplaar f 0.20 en f 0.03 frankeerkosten.

b. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar f 0.10, 50 ex. f 2.80;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 2.20** per **50 ex.** plus 25 cent voor frankeerkosten.

c. Onze Oost II: **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar 5 cent, 50 ex. f 2.—;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 1.55** per **50 ex.**, plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17**, de Firma MARTINUS NIJHOF, **Lange Voorhout 9, Den Haag**, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. **Onze West:**
I. De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;
II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten voor den Nederlandschen arts in Nederl.-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

INSCHRIJVINGSBILJET.

Ondergeteekende wenscht in te schrijven
voor het hulp- of ondersteuningsfonds der Vereen. „Oost en West": f ....

NAAM: WOONPLAATS:

....

Inzenden aan het Hoofdbureau van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.

VACANT

VACANT

VACANT

